

100 LAT NIEPODLEGŁEJ

Dla ludzi,
dla kraju,
dla środowiska
– NFOŚiGW w wolnej Polsce

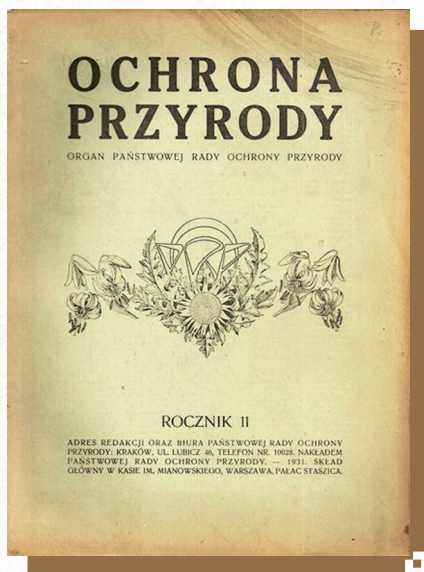
Narodowy Fundusz
Ochrony Środowiska
i Gospodarki Wodnej

niepodległa

POLSKA
STULECIE ODZYSKANIA
NIEPODLEGŁOŚCI

Dobry patriota – zielony patriota

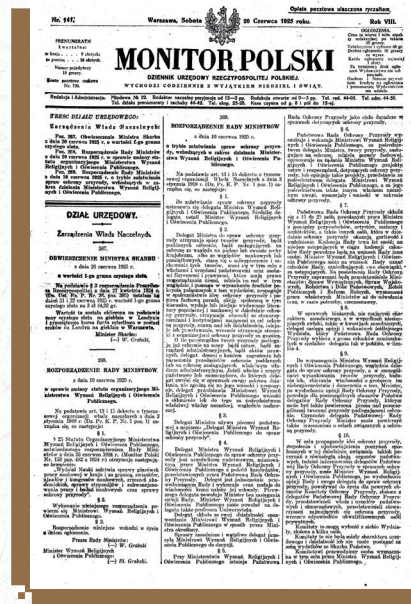

Ochrona Przyrody była w latach międzywojennych organem Państwowej Rady Ochrony Przyrody (fot. Archiwum NFOŚiGW)

Setna rocznica odzyskania przez Polskę niepodległości, po 123 latach niewoli, to doniosła data dla polskiego narodu i państwa – dla nas wszystkich, niezależnie od przekonań, światopoglądu czy wyznania. Odbudowa polskiej państwowości objęła wszystkie sfery życia w kraju, włączając w to ochronę przyrody i zasobów naturalnych, a także politykę ekologiczną odrodzonego państwa. Od niemal 30 lat w jej realizacji uczestniczy Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (NFOŚiGW). Upamiętniając niniejszym wydawnictwem 100-lecie Niepodległej, chcemy przypomnieć ewolucję nowoczesnego prawa ochrony środowiska w naszym kraju, a zarazem rolę NFOŚiGW w finansowaniu ekorozwoju Polski. Czystsze środowisko to lepsza jakość życia obywateli Rzeczypospolitej – warto o tym pamiętać zwłaszcza teraz, wkraczając w drugie stulecie niepodległości.

Ochrona środowiska ważna jak niepodległość

Rok 1918 rozpoczął trudny proces odbudowy polskiej państwowości w czasach nowożytnych i zarazem zainicjował równie niełatwe zespłanie narodu polskiego, który przez kilka pokoleń musiał żyć pod zaborami – w różnych, często skrajnie nieprzyjaznych i antynarodowych, warunkach społecznych, politycznych, prawnych. Proces tworzenia nowego organizmu państwowego w Polsce został szybko, już we wrześniu 1939 r., brutalnie zakłócony przez dwa najazdy – hitlerowski i sowiecki, następnie przez okupację ze strony obu agresorów (1939-1945), a potem przez narzucone, antydemokratyczne rządy komunistyczne w latach 1945-1989. Nie zmienia to jednak faktu, że po bardzo długim okresie zniewolenia, od pierwszych chwil niepodległości, datowanej symbolicznie od 11 listopada 1918 r., Polacy wykazywali niezwykłą wolę, siłę i determinację w odbudowie własnego państwa. Praca do wykonania była ogromna – tym większa zatem zasługa ojców niepodległości, że w natłoku spraw wagi najwyższej nie zapomnieli o ochronie środowiska. Już wtedy musieli mieć przekonanie, że stan środowiska naturalnego kraju jest tak samo ważny, jak niepodległość. Nie ma w tym stwierdzeniu przesady. Dobra woda, zdrowe powietrze, czyste otoczenie – bez tego prawidłowy i harmonijny rozwój narodu i państwa nie jest możliwy.

Pierwsze zapisy legislacyjne w Monitorze Polskim Dzienniku Urzędowym RP z 1925 r. (fot. Archiwum NFOŚiGW)

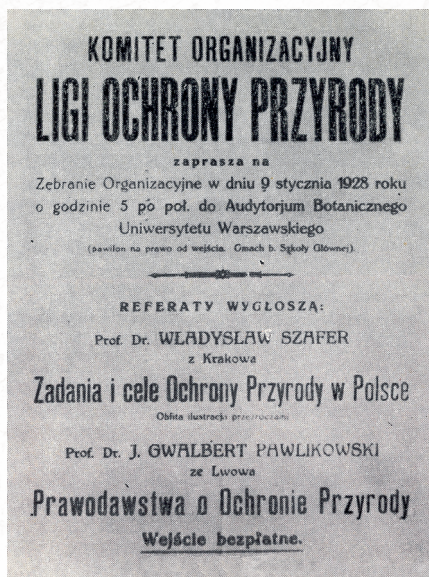
1918-1939

Polskie prawo ochrony środowiska

Dorobek prawny II Rzeczypospolitej Polskiej w zakresie ochrony środowiska oraz kształtowania postaw obywateli i przedsiębiorców obejmuje cały jej okres istnienia (1918-1939). Już od razu po odzyskaniu niepodległości toczyły się szerokie dyskusje na temat kierunków rozwoju polskiej ekologii. Dużą wagę przywiązywano do edukacji ekologicznej, w myśl maksymy: *Dobry patriota to zielony patriota*. Niektórzy twierdzą nawet, że w przedwojennej Polsce od pierwszych jej dni z ofiarnością walczone nie tylko z bolszewikami i obcą agenturą, ale też z bezmyślnym niszczeniem przyrody.

1925-1939

Nowoczesna myśl ekologiczna

Afisz pierwszego spotkania organizacyjnego Ligi Ochrony Przyrody (fot. Archiwum NFOŚiG)

W odrodzonej Rzeczypospolitej zapoczątkowana została nowa, prekursorska dziedzina prawa administracyjnego, ustrojowego i materialnego – w obszarze ochrony środowiska i przyrody. Były to m.in. przepisy ustawy o Państwowej Radzie Ochrony Przyrody z 1925 r., rozporządzenia Prezydenta RP o ochronie zwierząt z 1928 r. i ustawy o ochronie przyrody z 1934 r. Polski model polityki ekologicznej znakomicie mieścił się w nowoczesnych trendach europejskich i stanowił bardzo istotny element imponującego dorobku prawnego II RP.

1932

Pionierzy ekologii – pierwsze parki narodowe

Profesor Władysław Szafer i prof. Walery Goetel, Pieniński Park Narodowy, przełom Dunajca, ok. 1955 r. (fot. Archiwum Instytutu Botaniki PAN)

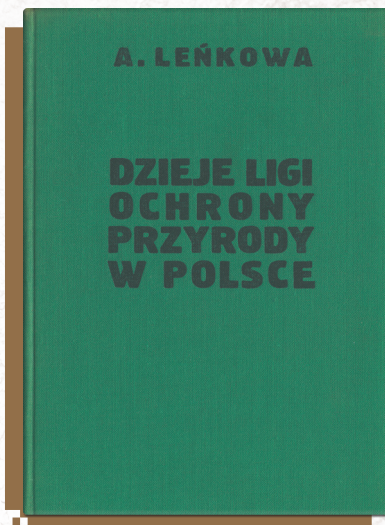
Jednym ze światowych pionierów ochrony przyrody był prof. Władysław Szafer – z jego inicjatywy lub przy jego czynnym wsparciu powstały parki narodowe. Dwa w Polsce międzywojennej (1932) – Pieniński i Białowieski oraz kilka następnych po wojnie: Świętokrzyski (1950), Babiogórski (1954), Tatrzański (1954), Ojcowski (1956), a także wiele rezerwatów i pomników przyrody. Profesor Władysław Szafer dążył do stworzenia naukowych podstaw ochrony przyrody.

Swoją proekologiczną działalność kontynuował nieprzerwanie do śmierci w 1970 r.

1945-1989

Ekologia jako przejaw wolności

W okresie PRL, mimo niedemokratycznego systemu władzy oraz polityki przemysłowej nieczulej na wymogi ekologii, problemy ochrony przyrody udało się wyprowadzić poza gabinety specjalistów i dotrzeć z nimi do szerokiej rzeszy obywateli. Niebagatelny w tym udział miała Liga Ochrony Przyrody wraz ze swoim miesięcznikiem „Przyroda Polska”. Wielkim sprzymierzeńcem starań o ochronę środowiska naturalnego stały się Lasy Państwowe.

A. Leńkowa *Dzieje Ligi Ochrony Przyrody w Polsce* (fot. Archiwum NFOŚiGW)

1989

Przełomowe decyzje dla ochrony środowiska

Warto wspomnieć, że Ustawa z dnia 31 stycznia 1980 r. o ochronie i kształtowaniu środowiska, obowiązująca aż do 2001 r., była w swoim czasie jedną z najnowocześniejszych w Europie. Inna rzecz, że niestety do przełomowego roku 1989 była często „omijana” i istniała jedynie na papierze. Przemiany polityczne, społeczne i gospodarcze, które nastąpiły po 1989 r., spowodowały zupełnie nowe podejście do ekologii, a także do organizacji służb ochrony środowiska.

1997

Ochrona środowiska normą konstytucyjną

Polityka ekologiczna Polski kieruje się zasadą znajdującą swoje odzwierciedlenie w najważniejszym akcie prawnym, czyli w przepisach Konstytucji RP (Dz.U. 1997 nr 78 poz. 483). Ustawa zasadnicza w art. 5 określa jednoznacznie: *Rzeczpospolita Polska strzeże niepodległości i nienaruszalności swojego terytorium, zapewnia wolności i prawa człowieka i obywatela oraz bezpieczeństwo obywateli, strzeże dziedzictwa narodowego oraz zapewnia ochronę środowiska, kierując się zasadą zrównoważonego rozwoju.*

1989-2018

Polityka ekologiczna państwa

Minister środowiska, współtworząc politykę państwa polskiego, kreuje politykę ekologiczną. Troszczy się o środowisko w Polsce, wpływa na długofalowy, realizowany z poszanowaniem przyrody i praw człowieka rozwój kraju, tak aby uwzględnić potrzeby zarówno współcześnie żyjących ludzi, jak i przyszłych pokoleń. Minister środowiska prowadzi politykę zrównoważonego rozwoju z zachowaniem ojczystych zasobów przyrodniczych i polskiego krajobrazu. Odpowiada także za racjonalną gospodarkę leśną i efektywne wykorzystanie zasobów naturalnych. Obecnie szef resortu pełni nadzór nad: NFOŚiGW, Głównym Inspektorem Ochrony Środowiska, Generalnym Dyrektorem Ochrony Środowiska, Prezesem Państwowej Agencji Atomistyki, Biurem Nasiennictwa Leśnego, Państwowym Gospodarstwem Leśnym Lasy Państwowe, Biurem Urządzania Lasu i Geodezji Leśnej, resortowymi instytucjami badawczymi oraz parkami narodowymi i szkolnictwem zawodowym.

MINISTERSTWO
ŚRODOWISKA

1989-2018

NFOŚiGW liderem finansowania ochrony środowiska

Narodowy Fundusz
Ochrony Środowiska
i Gospodarki Wodnej

Powstały w 1989 r. Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej pełni rolę lidera systemu finansowania projektów proekologicznych w Polsce, współtworząc go z 16 wojewódzkimi funduszami ochrony środowiska i gospodarki wodnej (WFOŚiGW) oraz Bankiem Ochrony Środowiska (BOŚ S.A.) Jest to systemowe rozwiązanie, unikatowe w skali świata, zapewniające sprawne, efektywne, profesjonalne i skuteczne finansowanie ochrony środowiska w naszym kraju.

DZIENNIK USTAW

POLSKIEJ RZECZYPOSPOLITEJ LUDOWEJ

Warszawa, dnia 9 maja 1989 r. ;

Nr 26

TRESC:
Poz.:

USTAWY:

138 — z dnia 27 kwietnia 1989 r. o przedsiębiorstwie państwowym „Polskie Koleje Państwowe” . . . 417
139 — z dnia 27 kwietnia 1989 r. o zmianie ustawy o ochronie i kształtowaniu środowiska i ustawy —
Prawo wodne 423

(...)

139

USTAWA

z dnia 27 kwietnia 1989 r.

o zmianie ustawy o ochronie i kształtowaniu środowiska i ustawy — Prawo wodne.

(...)

20) rozdziałowi 2 w dziale V nadaje się brzmienie:

„Rozdział 2

Fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej

Art. 87. 1. Tworzy się Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, zwany dalej „Narodowym Funduszem”, oraz wojewódzkie fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej, zwane dalej „wojewódzkimi funduszami”.

2. Narodowy Fundusz posiada osobowość prawną.

Art. 87a. Środki Narodowego Funduszu oraz wojewódzkich funduszy przeznacza się na finansowanie ochrony środowiska i gospodarki wodnej.

(...)

Art. 7. Ustawa wchodzi w życie z dniem 1 lipca 1989 r.

Publikacja zmiany Ustawy o ochronie i kształtowaniu środowiska i ustawy — Prawo wodne, powołująca Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, który rozpoczął działalność 1 lipca 1989 r. (fot. Archiwum NFOŚiGW)

1989-2018

System wspierania inwestycji proekologicznych

Narodowy Fundusz i fundusze wojewódzkie działają na podstawie ustawy *Prawo ochrony środowiska* z 27 kwietnia 2001 r. (t.j. Dz.U. z 2018 r. poz. 799 z późn. zm.) oraz powiązanych z nią aktów prawnych. Obecnie w sensie organizacyjnym NFOŚiGW jest państwową osobą prawną w rozumieniu ustawy o finansach publicznych. Tworząc spójny system wspierania inwestycji proekologicznych, Narodowy Fundusz wspólnie z funduszami wojewódzkimi prowadzi gospodarkę finansową z zachowaniem dbałości o to, aby środki pochodzące z Unii Europejskiej, niepodlegające zwrotowi, przeznaczone na ochronę środowiska i gospodarkę wodną, były absorbowane racjonalnie i efektywnie. Zostało to zapisane w *Strategii Działania NFOŚiGW na lata 2017-2020* jako pierwsze zadanie strategiczne, sformułowane następująco: *Realizacja celów środowiskowych w sposób zapewniający pełne wykorzystanie środków zagranicznych w zakresie priorytetów obsługiwanych przez Narodowy Fundusz.*

NFOŚiGW wdraża to zadanie zapewniając beneficjentom środków zagranicznych – w formie pożyczek – uzupełniający wkład własny oraz troszcząc się o sprawne i skuteczne realizowanie obowiązków Instytucji Wdrażającej Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko (POIiŚ). Ponadto Narodowy Fundusz tworzy odpowiednie warunki do wdrażania

finansowania ochrony środowiska i gospodarki wodnej ze środków zagranicznych, a także skupia się na efektywnym realizowaniu wszystkich funkcji zarządzania i kontroli nad funduszami zagranicznymi, zgodnie z wymogami prawa Unii Europejskiej i prawa krajowego.

Fragment zbiornika w Świnnej Porębie na rzece Skawie (fot. RZGW Kraków)

Dzięki środkom NFOŚiGW zakończono budowę wielu zbiorników retencyjnych, których koncepcje i projekty opracowywał jeszcze prof. Gabriel Narutowicz (pierwszy prezydent niepodległej Polski), a kontynuowali jego uczniowie. Na budowę zbiornika w Świnnej Porębie (zakończoną w 2017 r.) NFOŚiGW przeznaczył 1,1 mld zł.

1989-2018

Tysiące zrealizowanych projektów

W ciągu niemal 30 lat, dzięki zaangażowaniu finansowemu NFOŚiGW udało się sfinalizować w Polsce wiele ważnych inwestycji proekologicznych. Przykładowo, efektem realizowanych przy wsparciu NFOŚiGW w latach 1989-2017 projektów w obszarze gospodarki wodno-ściekowej była budowa lub modernizacja ponad 1600 oczyszczalni ścieków oraz ponad 83 tys. km kanalizacji. Dofinansowanie (ze środków unijnych i krajowych) wyniosło 33,6 mld zł, przy łącznej wartości projektów sięgającej prawie 87 mld zł. Działania wdrożeniowe Narodowego Funduszu wydatnie przyczyniły się do realizacji Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych i wypełniania przez nasz kraj Dyrektywy Rady 91/271/EWG z dnia 1 maja 1991 r. dotyczącej oczyszczania ścieków komunalnych. Dzięki środkom NFOŚiGW w tym samym czasie zmodernizowano także polskie elektrownie, m.in. Elektrownię Łagisza (Tauron S.A.), Zespół Elektrowni Pątnów-Adamów-Konin.

Elektrownia Rybnik
(fot. Archiwum
NFOŚiGW)

2018...

Program priorytetowy „Czyste Powietrze”

Kolejnym ważnym działaniem NFOŚiGW jest wdrażanie programu priorytetowego „Czyste Powietrze”. Jego realizacja odbywa się na podstawie porozumienia NFOŚiGW z wojewódzkimi funduszami ochrony środowiska i gospodarki wodnej oraz BOŚ S.A. Planowany budżet programu ma wynieść co najmniej 103 mld zł, a przedsięwzięcie będzie realizowane w latach 2018-2029. Środki na wymianę źródeł ciepła i przeprowadzenie termomodernizacji otrzymają – jako beneficjenci końcowi – osoby fizyczne posiadające prawo własności lub będące współwłaścicielami budynków. Umowy z beneficjentami podpisywane będą przez WFOŚiGW, a NFOŚiGW przekaze środki funduszom wojewódzkim. Przewidziano nabór wniosków w trybie ciągłym i następujące formy dofinansowania: dotacja, niskooprocentowana pożyczka albo obie te formy jednocześnie. Na dotacje przewidziano 63,3 mld zł, a na pożyczki – 39,7 mld zł.

2014...

Kompleksowa walka ze smogiem

Dopełnienie programu „Czyste Powietrze” stanowią działania i poddziałania POIiŚ 2014-2020 w obszarze niskoemisyjnej gospodarki, dla których NFOŚiGW jest Instytucją Wdrażającą, działanie 1.7 POIiŚ 2014-2020 Kompleksowa likwidacja niskiej emisji na terenie województwa śląskiego, dla którego Instytucją Wdrażającą jest WFOŚiGW w Katowicach, a także wszystkie programy priorytetowe NFOŚiGW i 16 WFOŚiGW w obszarze ochrony klimatu i poprawy jakości powietrza. Warto podkreślić, że obecnie sam NFOŚiGW wdraża w tym zakresie 6 działań/poddziałań POIiŚ 2014-2020 oraz realizuje 17 własnych programów priorytetowych.

2018...

Fundusz Niskoemisyjnego Transportu

Należy jeszcze wspomnieć o zaangażowaniu NFOŚiGW jako przyszłego operatora Funduszu Niskoemisyjnego Transportu (FNT). Rozwój elektromobilności oraz innych form transportu niskoemisyjnego stanowi bowiem jeden z kluczowych elementów rządowej *Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju*.

Celem zasadniczym sformułowanym w tym dokumencie jest zrównoważony rozwój Polski i poprawa jakości życia mieszkańców. W to strategiczne przedsięwzięcie wpisują się działania NFOŚiGW – instytucji, której misją od niemal 30 lat jest finansowe wspieranie najważniejszych projektów proekologicznych w Polsce, służących ludziom i państwu. Miarą patriotyzmu i obywatelskiego zaangażowania, o czym warto pamiętać szczególnie w roku 100-lecia odzyskania przez Polskę niepodległości, jest również ekorozwój kraju, poszanowanie środowiska naturalnego i ochrona pięknej polskiej przyrody w myśl hasła: *Zainwestujmy razem w środowisko*.

Kalendarium – 100 lat polskiej ekologii

(wybrane fakty z lat 1918-2018)

- 1919** – utworzenie Tymczasowej Państwowej Komisji Ochrony Przyrody
- 1920** – początek wydawania pisma „Ochrona Przyrody” (organu PKOP)
- 1925** – powołanie Państwowej Rady Ochrony Przyrody
- 1928** – powstanie Ligi Ochrony Przyrody i miesięcznika „Przyroda Polska”
- 1932** – utworzenie dwóch pierwszych parków narodowych – Pienińskiego i Białowieskiego
- 1934** – uchwalenie pierwszej polskiej ustawy o ochronie przyrody
- 1980** – uchwalenie ustawy o ochronie i kształtowaniu środowiska z regulacjami w zakresie powietrza, odpadów, hałasu, wibracji i promieniowania

1989 – początek działalności Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej

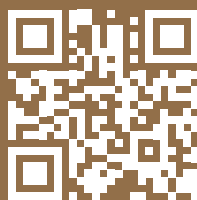
- 1993** – utworzenie wojewódzkich funduszy ochrony środowiska i gospodarki wodnej
- 1997** – wprowadzenie do Konstytucji RP zapisu, że „Rzeczpospolita Polska zapewnia ochronę środowiska, kierując się zasadą zrównoważonego rozwoju”
- 1999** – rozpoczęcie wdrażania przez NFOŚiGW projektów PHARE* i ISPA** w obszarze ochrony środowiska
- 2001** – uchwalenie ustawy Prawo ochrony środowiska, pierwszej polskiej legislacji w tym zakresie nawiązującej do prawa europejskiego
- 2007** – pierwszy rok wdrażania przez NFOŚiGW środków Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko 2007-2013
- 2009** – NFOŚiGW operatorem Krajowego Systemu Zielonych Inwestycji (GIS – Green Investment Scheme)
- 2014** – pierwszy rok wdrażania przez NFOŚiGW środków Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko 2014-2020
- 2017** – ukończenie budowy zbiornika Świnna Poręba na rzece Skawie, którego pierwszą koncepcję opracował prof. Gabriel Narutowicz, prezydent II RP
- 2018** – podpisanie w Kancelarii Prezesa Rady Ministrów porozumienia w sprawie realizacji programu priorytetowego „Czyste Powietrze” pomiędzy NFOŚiGW, 16 WFOŚiGW i BOŚ S.A.

* PHARE – Program Pomocy Polsce i Węgrom w Restrukturyzacji Gospodarki (1989)

** ISPA – Instrument Przedakcesyjnej Polityki Strukturalnej (2004)

ul. Konstruktorska 3a, 02-673 Warszawa
Informacja ogólna o dofinansowaniu
tel. 22 45 90 100
e-mail: fundusz@nfosigw.gov.pl

Zeskanuj kod i wejdź na stronę www.nfosigw.gov.pl
 /NarodowyFunduszOchronyŚrodowiskaiGospodarkiWodnej
 /nfosigw

Projekt realizowany w ramach obchodów stulecia odzyskania niepodległości

Folder został wyprodukowany na papierze ekologicznym. Proces przygotowania nie był szkodliwy dla środowiska, spełniał określone kryteria unijne, ustalone w porozumieniu z przedstawicielami przemysłu, konsumentów, organizacji środowiskowych, handlu i władz publicznych.